

„В ЦЯЛ СВЯТ В МОМЕНТА НА БИБЛИОТЕКАТА СЕ ГЛЕДА КАТО НА ИНФОРМАЦИОНЕН ИНСТИТУТ“

С г-жа Мирослава Кацарова,
директор на библиотека „Проф. Боян Пенев“ – Разград,
разговаря Веселина Тодорова

Библиотека „Проф. Боян Пенев“ е общодостъпен културно-информационен център, най-голямото и богато книгохранилище в Разградска област и архив на местния печат, който задоволява обществените потребности чрез предоставяне библиотечни услуги на потребителите. Тя е една от най-старите културни институции в България. Настоящата 2005 година е юбилейна – 135 г. от основаването ѝ.

♦ **Госпожо Кацарова, като директор Ви моля да представите разградската библиотека „Проф. Боян Пенев“ на обществеността.**

Директор съм на библиотеката в град Разград от юни 2001 г. Библиотека „Проф. Боян Пенев“ е една от най-старите създадени библиотеки в нашата страна. През февруари 1870 г. е началото с един шкаф дарени книги в тогавашното читалище „Развитие“. Днес вече е не само най-голямото книгохранилище на територията на област Разград, но и съвременен действен библиотечно-информационен център, обслужващ потребностите на нашите съграждани и гости.

Библиотека разполага със сравнително нова централна сграда, в която е настанена от 1990 г., а специализираният Детски отдел се намира в подблоково пространство на друга сграда. Специализираните отдели „Краезнание“ и „Изкуство“ са нашата гордост. Разградският краеведски архив притежава богата краеведска информация и съхранява местния периодичен печат от създаването му.

♦ **Какъв е библиотечният фонд? Имате ли стари и ценни издания?**

Библиотеката разполага с около 300 хиляди тома универсален библиотечен фонд – книги и нетрадиционни носители на информация. В структурно отношение не сме по-различни от останалите публични библиотеки в областните центрове.

Нашата библиотека притежава стотици старопечатни, редки и ценни книги, които след извършения основен ремонт и пренареждане на хранилищата се обработват и предстои този фонд да бъде организиран и популяризиран чрез медиите.

♦ **Колко и от кои социални групи са потребителите на библиотечно-информационни услуги? Какви услуги им предлага днес библиотеката в Разград ?**

Библиотечните специалисти, които са само 16 в нашата библиотека, обслужват ежедневно информационните потребности на нуждаещите се. Средногодишно редовните читатели са около 3 500.

Това са специалисти в различни области на знанието, ученици от учебните заведения в града, студенти от Колежа по биотехнологии към Русенския университет в Разград, възрастните читатели-пенсионери.

Освен книгораздаването и справочно-библиографската дейност, която на този етап е основна в нашата дейност като културен институт, Разградската библиотека е обърната с лице към съвременните информационни технологии. От 1999 г. започна процесът на автоматизиране на библиотечните дейности. Притежаваме вече 13 компютъра, които са в локална мрежа, от които 7 се ползват от потребителите. Автоматизирана е регистрацията на читателите, новопридобитите книги през последните шест години са включени в електронните бази данни, които сме изградили и предстои ретроконверсия на наличния библиотечен фонд с базите данни от НБКМ. От тази година и в разградската библиотека може да се ползва онлайн Интернет. Предстои откриването на обществен информационен център, чието начало сме поставили с информацията в нашата интернет-страница, която непрекъснато ще се поддържа и обновява.

♦ Библиотеката организира ли публични мероприятия ?

Освен ежедневната професионална дейност, която библиотечната колегия извършва, ние сме инициатор и организатор на множество разнообразни публични изяви, с което обогатяваме културния календар и живот в нашия град и региона. Разград е селище със стародавни традиции в областта на културата. Днес, в условията на икономически трудности, които всички ние изпитваме, в община Разград са запазени и функционират успешно всички културни институти освен библиотеката: исторически музей, художествена галерия, два театъра, филхармония, духов оркестър, професионален капански ансамбъл, смесен хор „Железни струни“, църковен хор. Двете читалища в града и останалите в селата на общината също развиват своя художествена самодейност и публични изяви.

Ежемесечно в библиотеката се организират представяния на новоиздадени книги на местни автори, литературни четения, гостуване на изявени български литературни творци, камерни художествени изложби, литературни витрини и фотоизложби, много други изяви, всички не бих могла да изброя сега.

♦ Как мислите, каква е съдбата на книгата днес? Клони ли Гутенберговата галактика към залез и „ще изяде ли мишката книжката“ ?

Моята позиция по този въпрос е категорична, че Гутенберговата книга нищо и никой не може да замени. Написаното слово е вечно, защото съхранява историческото познание за света от Древността до наши дни. А чрез книгата това знание става най-бързо и достъпно до милионите хора по света, които се нуждаят от него, особено децата и младите хора. Съвременните информационни технологии са необходими на забързания съвременен човек, който живее задъхано, динамично, но те не са достатъчни в неговото ежедневие, за да го разтоварят, да му донесат наслада по време на отид, както това може да направи хубавата книга.

♦ Самата Вие какви книги предпочитате и как формирате литературния си вкус ?

Страстта и хобито ми е четенето и това е известно на моето семейство и моите приятели. Чета много и разнообразна литература в различни области на знанието. Моят литературен вкус не се формира само и единствено от художествената литература. Нямам определени предпочитания към заглавия и автори. От всяка книга – поезия, проза, справочна и научна литература може да се черпи знание, да се обогатява общата култура на човека.

♦ Какво четете сега?

В момента препрочитам някои издания в областта на социолингвистиката. Тема на моята специализиранта разработка във Великотърновския университет бе в тази научна област и продължава да буди моя интерес с новите изследвания. В момента чета за отмора и трите издадени на български език книги на Норбеков, чета книгата „Отровните хора“, интересно ми е четенето на новоиздадения за първи път „Речник по стилистика“ на моята преподавателка, уважаваната от мен проф. Христина Станева, и други интересни заглавия. Обичам да чета едновременно по няколко книги от различни области на знанието.

♦ Ще оцелеят ли българските библиотеки в условията на духовната криза, в която живеем?

Но кой е изследвал обстойно, за да се твърди, че българинът преживява духовна криза? Вярно е, че има изместване на ценностите, на вкусовете, но това за мен не е все още духовна криза, след като има четящи хора, след като театралните салони се пълнят, след като има толкова млади хора, които пишат поезия или проза и толкова много научна и художествена книжна продукция. Както в цял свят в момента на библиотеката се гледа като на информационен институт, и то естествен и единствен, защо и на българските библиотеки да не се поглежда така? Мисля, че това е нашето бъдеще. Българските библиотеки имат, по-голяма част от тях, над 100-годишна история, което означава, че и през следващите столетия трябва и ще оцелеят, защото хората имат нужда от тях, защото с тях ще живее българската традиционна духовност, ще се развива нова ценностна система, за която библиотечните специалисти са призвани да внесат свой принос, да бъдат съвременните апостоли в разпространяване на научното знание и богата съвременна информация за света.

Още малко за дейността на библиотеката

В новооткритото през 1869 г. в град Разград читалище „Съгласие“, преименувано 1879 г. на „Развитие“, основано от учителя-възрожденец Димо Храпов, се поставя **началото на библиотечна сбирка през м. февруари 1870 г.** Подредена в един шкаф на учебна стая с най-старото училище, първата библиотека привлича в „читалнята“ много разградчани, жадни за просвета. Средствата са събрани от доброволни помощи, с които са доставени книги, списания и вестници. В разградската библиотека по онова време са се получавали всички български вестници. Сред първите библиотекарите-„книгохранители“ са учителите Георги Кърджиев, Петко Вълнаров и др. Преди Освобождението към библиотеката е имало и книжарница, която предоставяла на ученици от околните села учебници.

Има свидетелства, че комплектуването на библиотечния фонд след Освобождението е било на много добро равнище. Тук известният български писател **Антон Страшимиров**, като ученик в столетната Разградска гимнастика, през 80-те години на XIX век, чете руски книги и списания. По-късно литературният критик **Малчо Николов** в спомените си пише, че като ученик в същата гимназия е чел в читалнята на читалищната библиотека (каквато в тия времена била рядкост) освен български и руски списания като „Современный мир“, „Русское богатство“, „Русская мысль“ и др., както и френското списание „Илюстрацион“. Библиотеката са ползвали като юноши и видния български литературен историк и критик, преподавател в Софийския университет **професор Боян Пенев**, също учил в Разградската гимназия, писателят **Христо Миндов** и мн. др.

Книгите и периодичните издания са набавяни главно чрез покупка и дарителство. През 1904 г. книжният фонд е наброявал 1540 тома, през 1920 г. е около 6000 тома, през 1930 г. – 12 870 тома. В края на 1944 г. разградската библиотека притежава 20 000 тома, има 1196 читатели, обслужвани от един библиотекар.

На **2 юли 1947 г.** след обяд, град Разград претърпява сериозно наводнение, нанесло огромни щети на 17-хилядния тогава град. По спомени на очевидци, с поройния дъжд от източна посока прииждащата вода достига 3-4 метра, продължава бързо да се покачва и излиза от коритото на течащата през града река Бели Лом. Вечерта нивото на водата достига връхна точка – 8 метра от дъното на речното корито. Центърът на града е заят. Водната стихия завлича всичко по пътя си. Дадени са човешки жертви, напълно са унищожени къщи, повредени са магазини, удавени животни. Природното бедствие нанася много сериозни поражения на книжния фонд на градската читалищна библиотека, който почти изцяло е унищожен, похабени са ценни старопечатни книги, дарени от видни разградски възрожденци. Колко точно нанесените щети от това наводнение не е известно. Но разградската библиотека не загива, започва отново обогатяване на книжния фонд. Прогресивно са нараствали тези цифри през годините и след този период, за да достигнат днес около 300 000 библиотечни документи – книжни и некнижни носители на информация.

* * *

Сред работилите библиотекарите, които са предимно учители, могат да се посочат **Петър Иванов Ганев**, чието име е влязло в историята на българската библиотечна наука със създадената от него Десетична класификация на книжния фонд, **Борис Аврамов**, **Кръстьо Иванов** и др. На страниците на местния печат през 20-те и 30-те години на XX век могат да се прочетат ласкави отзиви от гостуващи в града писатели, за изяви на библиотеката. От 1926 г., в продължение на няколко години, разградчанинът Иван Мутафов, който по това време живее в град Чикаго – САЩ, прави дарение на библиотеката – 300 тома, между които ценни справочни издания: Британска енциклопедия, Музикална, Земеделска, Строителна енциклопедия, както и други енциклопедични и съчинения,

една част от които през наводнението 1947 г. са повредени и унищожени, това разказва в спомените си през 1969 г. първата директора на разградската библиотека.

С административно-териториалните промени през 1959 г., библиотеката се обособява в самостоятелен културен институт – **Окръжна библиотека**, която изпълнява и методически функции към всички обществени библиотеки в новосъздадения Разградски окръг. Разширява се материалната ѝ база, предоставят се допълнителни помещения в читалищната сграда. Осигуряват се финансови средства за набавяне на нови книги и периодични издания. На качествено ново ниво се издига библиотечното обслужване. Още през 1961 г. библиотеката се класира на първо място в Националния преглед между окръжните библиотеки с книжен фонд – 48 839 тома, 5559 читатели и 110 хил. тома раздадена литература.

От 1962 г. в Разград са разкрити два библиотечни филиала, които функционират до закриването им през 1986 и 1996 г.

Библиотеката в Разград е сред първите, възприели новата тогава система на книгообслужване – свободен достъп на читателите до книжния фонд. С библиотеката свързват живота си вече професионалисти библиотечни специалисти, което се отразява положително върху нейната дейност. Извършва се пълна организация на фондовете, полагат се основите на система от справочни каталози и картотеки, на краеведската дейност. Излизат от печат първите библиографски и био-библиографски издания за историята на родния край. Развива се богата и активна културно-масова работа с книгата сред различните категории читатели.

Библиотека „Проф. Боян Пенев“ се гордее с не толкова големи по обем, но ценен със своето съдържание **Фонд от старопечатни, редки и ценни издания**, който наброяват **2336 тома** – книги, периодични и продължаващи издания. От тях **298 броя** са библиографски ценности, публикувани през периода **1832 – 1900 г.**, като някои са първи издания.

Етап от развитието на Окръжната разградска библиотека като самостоятелна и периодът след излизане на ПМС № 2 от 20. 01. 1970 г. за създаване на

Единна библиотечна мрежа в България. Методическата дейност на библиотеката допринася за организирането и обработването на фондовете на читалищните библиотеки, за методическото ръководство на библиотечното дело в окръга.

През 1981 г. обособеният самостоятелен фонд на специализирания Детски отдел се премества в предоставеното самостоятелно помещение с обща площ 320 кв. м, един от най-модерните тогава отдели в страната за работа с деца и ученици.

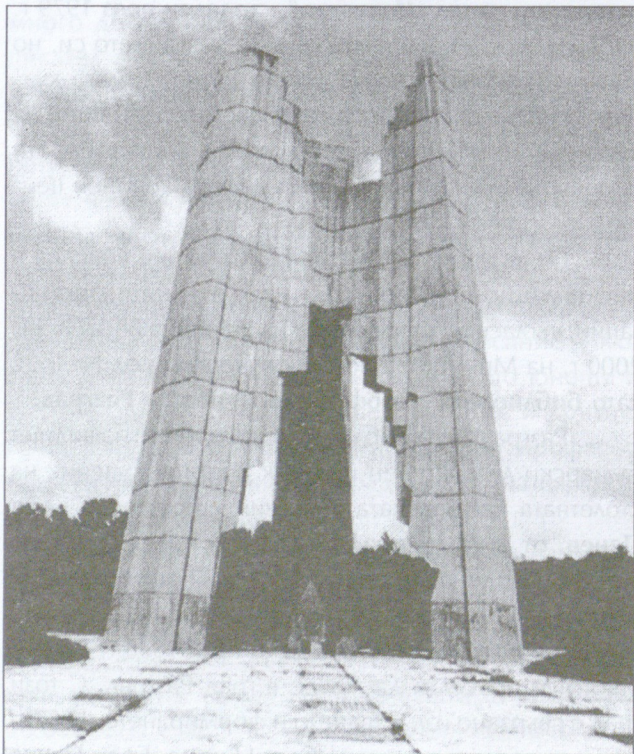
От 1987 г., с административно-териториалните промени – създаване на нови административни общини и обрasti – библиотеката става общинска с наименования Универсална научна библиотека. Запазва методическите си функции и осъществява централизирано комплектуване на библиотечните фондове и читалищните библиотеки от община Разград, което е преустановено от 01. 01. 2002 година.

През 1900 г. библиотеката се премества от читалищната сграда в своя нов самостоятелен дом. През 1996 г. в тази сграда се премества и специализираният **отдел „Изкуство“**, създаден през 1979 г. Библиотеката сменя няколко пъти названието си, но винаги изпълнява своята мисия да подпомага културното, образователното и просветното развитие на населението от Разград и Лудогорския край. Работи за превръщането ѝ в културно-информационен център.

От м. април 2001 г. библиотеката е вписана в информационния регистър на културните организации, съгласно изискванията на Наредба № 1/17. 11. 2000 г. на Министерството на културата под № 1622 като **библиотека „Проф. Боян Пенев“ – Разград.**

Разградската библиотека носи името на видния български литературен историк и критик, ученик на столетната Разградската гимназия – **професор Боян Пенев**, от 1992 година. Патронът – професор Боян Пенев, е роден в град Шумен на **27 април 1882 г.** Бащата – Пеньо Николов бил майстор-медникар, чиято частна работилница фалира и през 1888 г. семейството се преселва да живее в град Разград. С този град е свързано израстването и формирането му като личност, заедно с неговия брат Никола. Боян Пенев

прави неотразимо впечатление на съвременниците си като ученик в Разградската гимназия. Участва в социалистически кръжоци. По някои спомени на съвременниците си той основал ученически оркестър, в който свирил на цигулка и дирижирал мъжки певчески хор, смятан за предшественик на смесения хор „Железни струни“. В Разград Боян Пенев чете много книги на български, руски, френски и немски език. Чете в оригинал руските писатели-класици и произведения на Хайнрих Хайне. Надпис „Разград“ и дата „18 и 19 юли 1902 г.“ носят едни от първите написани спомени в дневника на бъдещия голям български литературен историк и критик, който през 1903 г. е студент в Историко-философския факултет на Софийския университет. Усвоява основно полски и чешки език. След завършване на университета става учител в софийска гимназия, а след две години хоноруван доцент. От 1917 г. е професор по литература, а след една година става дописен член на БАН. Срещата на Боян Пенев с Дора Габе, която през 1908 г. става негова съпруга, е повратен момент в живота му.

Жизненият и творчески път на Боян Пенев завършва на **25 юни 1927 г.** в град София.

През м. май 1992 г. Разградската библиотека посвещава на своя патрон теоретична конференция на тема: „Литературното дело на Боян Пенев“ с научен ръководител и основен докладчик **проф. Иван Радев** от Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“.

Месец октомври 1997 г. е организирана „кръгла маса“ на тема „Литературното наследство на професор Боян Пенев“, посветена на 115 годишнината от рождението и 70 години от неговата смърт. Участие вземат: **Виолета Пенева**, племенница на Боян Пенев, която прави своето първо дарение на библиотеката в Разград – неизвестни архивни материали от личния си архив; **Катя Кузмова-Зографова** – литературен критик от Националния литературен музей. Научно съобщение за Боян Пенев изнася Божидарка Златарева – журналист и краевед, дългогодишен изследовател на разградския период от живота му.

На 22 май 2002 г. с литературна вечер Библиотека „Проф. Боян Пенев“ отбеляза 120-годишнината от рождението на своя патрон. Доклади за различните етапи от живота на Боян Пенев изнасят: Марин Калинов – известен шуменски писател и радиожурналист, Божидарка Златева – журналист от Разград и Виолета Пенева – негова племенница, която прави поредното си дарение на библиотеката – оригинални литературни издания с автентичен подпис на своя чичо.

В годините на развитие и утвърждаване са отдали своя професионализъм и ентузиазъм плеяда библиотечни специалисти и директори на един от водещите културни институти в разградския край. Първи директор на Окръжната библиотека като самостоятелен институт е **Веска Розова** (1959 – 1970). След нея директор на разградската библиотека са – **Костадин Крайнов** (1970 – 1975); **Цанка Георгиева** (1975 – 2001) и **Мирослава Кацарова** (от м. юни 2000).

Веселина Тодорова

IV курс, специалност Книгоиздаване

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

